

Az európai uniós támogatások hatékonysága és hatásossága közötti különbség a ROP 1.2 intézkedésnél¹

Magyarország fejlesztési lehetőségei a 2004 óta alapvetően az Európai Unió által támogatott fejlesztések felé tolódtak el. Ennek okai egyrészt az ország pénzügyi helyzetéből adódnak, vagyis az európai uniós támogatások mellé állított állami társfinanszírozáson túl gyakorlatilag nem maradt költségvetési forrás „saját, önálló” fejlesztésekre. Így a magyar fejlesztési politika majdhogynem „azonosan egyenlővé” vált a Nemzeti Fejlesztési Tervben meghatározott fejlesztésekkel. Ez a tendencia előreláthatólag folytatódik a 2007-2013-as pénzügyi időszakban is, és középtávon nem is várható változás. Állami költségvetési pénzek önálló magyar fejlesztésekre (talán az autópályák építését leszámítva) nem várhatóak.

Ezen folyamat okainak kutatása helyett, talán fontosabb azt megvizsgálni, hogy az Európai Unióból érkező fejlesztési támogatások hasznosulása hogy alakul. Ha nem tudjuk hatékonyan és hatásosan felhasználni az Unióból érkező pénzügyi eszközöket, akkor a cél: a kohézió, a konvergencia az Európai Unió régi tagállamainak fejlettségi szintjéhez, jólétéhez még nehezebben és lassabban érhető el.

Az uniós támogatások hatékonysága alapvetően a rendelkezésre álló pénz lekötésének, lehívásának, illetve a lekötött, lehívott és esetleg visszafizetett összeg arányából állapítható meg. A hatékonysága mérhető program és projektszinten egyaránt (kvantitatív megközelítés). A támogatások felhasználásának hatékonyságánál bonyolultabb, jóval összetettebb megközelítést igényel a hatásosság fogalma. A felhasználás hatásosságát a projektszinten a támogatás hatására megtermelt hozzáadott értékkel, programszinten a GDP hozzáadott növekedéssel lehet kifejezni. A tanulmány alapvetően a projektszintű vagy mikro hatásosságot vizsgálja, de makro szintű elemzések eredményeit is feltárja (kvalitatív megközelítés).

Az európai uniós fejlesztési támogatások egyik kiemelt kedvezményezettjei a kis és közepes méretű vállalkozások. Ezen végső kedvezményezett kör támogatás- felhasználási hatásosságát lehet talán a legnehezebben objektívan mérni. Ez részben adódik a magyar kis- és középvállalkozói kör leleményességéből, mely alatt a kreatív könyvelési és adóoptimalizálási tendenciákat is beleértem. Ezek nem feltétlenül törvénybe ütköző gyakorlatok, csak a meglévő kiskapuk és lehetőségek sokszor végsőkig való kihasználása.

---

¹ A szerző Dr. Palánkai Tibor OTKA kutatócsoportjának (NI 68085) tagja. A cikk az OTKA kutatócsoport 2. „A kohéziós politika hatékonysága” altémájának kutatási eredményeit mutatja be.

Ebből adódóan a jelenleg használatos monitoring és projekt-előrehaladási jelentésekben használt indikátorok és mérőszámok sokszor nem tükrözik a projektek valós gazdasági és társadalmi hasznát. Éppen ezért van szükség olyan módszerekre, ahol a vállalatoktól, önkormányzatoktól vagy civil szervezetektől, de akár magánszemélyektől is legalább a valóságot megközelítő, és ezáltal az adott prioritás vagy intézkedés tényleges hasznára jobban rámutató technikával mérhető a fejlesztési támogatások hatásossága.

A célcsoport kiválasztásának módszere

A Nemzeti Fejlesztési Terv keretében a kutatáshoz olyan intézkedést kellett keresnem, ahol elsősorban a KKV szektor a kedvezményezett kör, és a kifizetések magas szinten állnak a lekötött támogatásokhoz képest, hiszen csak elkészült és már egy ideje támogatás nélkül működő projektek esetében lehet mérni az uniós támogatás hatását. Az első NFT-n belül 2007 augusztusában a pályázati pénzek kifizetésében az egyik legjobban álló prioritás a Regionális operatív program „A turisztikai potenciál erősítése a régiókban” prioritás, ezen belül pedig egy elsősorban kis és közepes vállalatokat támogató intézkedés az 1.2 „Turisztikai fogadóképesség javítása” volt. Így ezt az intézkedést választottam a kutatás tárgyának.

Az intézkedés célja a turisztikai vonzerők mellett szükséges kereskedelmi szálláshelykapacitás minőségének fejlesztése, illetve azon nemzetközi jelentőségű vonzerők esetében, ahol a keresleti igényeknek nem megfelelő a szálláshelyek kapacitása, ott új szálláshelyek létesítése volt. A meglévő szálláshelyek fejlesztése az alacsony és közepes kategóriájú kereskedelmi szálláshelyeket (szállodákat, panziókat, kempingeket, turistaszállókat, ifjúsági szállókat és üdülőházakat) érinti. A pályázati kiírás kettő komponensből állt: szálláshelyek fejlesztése és vonzerőhöz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése. A pályázatok közül a Balaton, a Duna, a Fertő-tó, a Tisza, a Tisza-tó és Velencei-tó területein történő beruházások előnyt élveztek. A támogatott kör az 1. komponens esetében: gazdasági társaságok, non profit szervezetek és konzorciumaik; a 2. komponens esetében: gazdasági társaságok, egyéni vállalkozók, helyi önkormányzatok és intézményeik, non profit szervezetek és konzorciumaik lehettek.²

A kutatás célcsoportja a ROP 1.2 intézkedés nyertes pályázói voltak. A célcsoportról információkat beszerezni a ROP Irányító Hatóságtól és céges adatbázisok segítségével

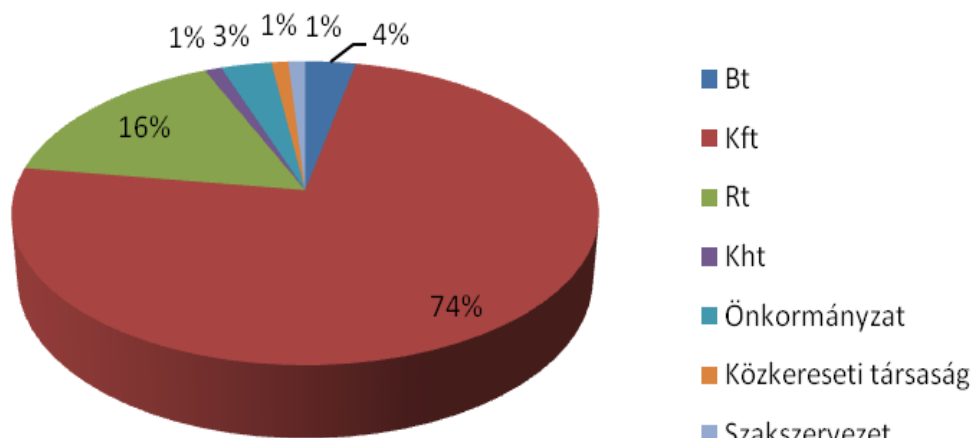
---

² Pályázati útmutató 1.2 Intézkedés: Turisztikai fogadóképesség javítása 1/2005/ROP 1.2

terveztem. Az Irányító Hatóság azonban csak az NFÜ és a saját honlapján is elérhető adatokat bocsátotta rendelkezésemre. A kutatás során szándékoztam megkeresni nem nyertes pályázókat is. Erre vonatkozóan egy kivitelezhető lehetőség lett volna, leszámítva az érintett cégek adatainak közvetlen átadását, mégpedig, ha a ROP Irányító Hatóság egy felkérő emailt küldött volna a vesztes pályázóknak, melyek felvehették volna a kapcsolatot a kutatás vezetőjével, amennyiben érdeklődtek volna a kutatás iránt. Erre azonban a ROP IH nem volt hajlandó. Pénzügyi okokból elvetett alternatíva lett volna nyílt hirdetések feladása a megyei napi, heti lapokban. Kontrollcsoport nélkül azonban a matching eljárás egy az egyben történő alkalmazása ezek után nem volt lehetséges.

A célcsoport hivatalos NFÜ adatbázisból nyert adatai hiányosak voltak a pályázók megkereséséhez, csupán a pályázó nevét, hivatalos címét és a projekt adatait (megvalósítás helyszíne, a projekt címe és elnyert támogatás) tartalmazták. Ehhez mindenképp szükséges volt megkeresni a nyertes pályázók vezetőinek nevét és lehetőleg telefonos elérhetőségét. Ezen adatokat bírósági és marketing cégbázisok és az internet segítségével legtöbb –de nem minden- pályázó esetében meg lehetett találni. Ezen adatok kikeresését követően a kutatás postai felkérés útján indult el. Ezt követte az emailos, majd a telefonos megkeresés.

1. ábra: A célcsoport megoszlása működési forma alapján

Az adatlap összeállítása, az adatfelvétel és annak eredményei

A kutatás során az adatlapot (lásd II. Melléklet) úgy kellett összeállítani, hogy az első ránézésre és a kitöltés során is egy gyorsan, egyszerűen kitölthető legyen. Figyelembe véve a kutatás „információéhségét” nem volt egyszerű megfelelni ennek a kritériumnak.

Először anonim kutatás lévén, szükség volt elkérni a pályázóktól bizonyos alapadatokat a működésükre és a projektre vonatkozóan: működési-jogi forma, a projekt helyszíne (régió, megye, kistérség, helység), az árbevétel és foglalkoztatott létszám alakulása 2005-2007 között (ahol releváns). Az adatlap rákérdez a projekt költségvetésére, arra, hogy alkalmaztak-e pályázati tanácsadó céget, és ha igen, milyen díjazással. Rákérdeztünk

- a fejlesztés céljára és alap indikátoraira (fejlesztett, felújított, épített terület, régi és új szobák, régi és új férőhelyek száma),
- a projekt megvalósítása során esetlegesen felmerült problémákra (eredeti ütemezéstől, költségvetéstől való eltérés és azok okai, a támogatás folyósításának folyamata) és azok szubjektív értékelésére,
- a projekttel járó adminisztrációs terhekre,
- illetve a projekt által elért eredményekre (vendégéjszakák számának alakulása, foglalkoztatotti létszám változása és annak formái, versenyképesség),
- valamint az esetleges szinergikus hatásokra.

Az adatlap gyakorlati tesztelése három, nem a célcsoportba tartozó, turisztikai cég ügyvezetőjével történt meg, melyet követően a visszajelzések alapján néhány apró, tartalmi kérdéseket nem érintő módosítást végeztem az adatlapon.

Az adatfelvétel folyamata igen időigényes, nehézkes és hosszadalmas folyamat volt. Első körben minden nyertes bírósági adatbázisban szereplő, hivatalos székhelyére küldtem felkérő levelet a kutatásban való részvételre. Erre a 93 megkeresettől nyolc esetben érkezett pozitív és egy esetben negatív válasz. Illetve egy esetben a levél visszajött, miszerint „címezett ismeretlen helyre költözött”. Ez komoly kérdéseket vet fel a ROP IH és közreműködő szervezetei monitoring tevékenységével kapcsolatban. Hogyan lehet az, hogy olyan cégek kaptak támogatást, melyek nem elérhetőek a saját székhelyükön, mely jelen pályázó esetében egyébként egybe esik a projekt megvalósulás helyszínével?

A következő körben egy marketing adatbázis, illetve az internet (Google, T-com telefonkönyv stb.) segítségével kikerestem a legtöbb cég ügyvezetőjének, igazgatójának, önkormányzati

polgármesternek, jegyzőnek nevét és elérhetőségét. A fenti pályázón kívül további négyről nem találtam semmilyen adatot a cég székhelyén kívül, további hét cég esetében a megadott telefonszámon (legalább 10 alkalommal, egy hónap alatt, különböző napszakokban történt tárcsázás után) sem volt senki elérhető, a megadott számra küldött faxra és a még egyszer (adatlappal együtt) kiküldött levélre nem válaszoltak. Azon pályázók esetében, ahol sikerült beszélnem egy illetékessel négy esetben kiderült, hogy a pályázó végül különböző okokból nem kapott támogatást (alacsony támogatás intenzitás vagy vállalt önerő hiánya miatt elálltak a szerződéstől, építéstervezési hibák miatt meghiúsult a projekt, vagy csak nem győzte kívánni a támogatás odaítélését és bankhitelből megvalósította a projektet), bár az NFÜ honlapján nyertes projektként továbbra is szerepel. További 14 esetben kaptam felvilágosítást arról a pályázóktól, hogy a projekt megvalósult, de nem kíván részt venni a kutatásban. 63 pályázó esetében ígéretet kaptam az adatlap kitöltésére, azonban ezen nyertesek közül, többszöri újbóli megkeresés után is csupán 22 pályázó küldte is vissza ténylegesen a kitöltött adatlapot.

1. táblázat: A válaszadók megoszlása

Elérés útja	Elérhető?	Válasz	Nyertesek száma (db)
Postai úton	Nem elérhető!	Székhelyen nem található	1
Levélben, telefonon és faxon megkeresett	Nem elérhető!	Nem reagált.	10
Levélben, telefonon és faxon megkeresett	Elérhető!	Eladták a céget és nem tudják mi lett a projekt sorsa.	1
Levélben, telefonon és e-mailen megkeresett	Elérhető!	Végül nem kapott támogatást!	4
Levélben, telefonon és e-mailen megkeresett	Elérhető!	Kapott támogatás, de nem kívánt válaszolni!	14
Levélben, telefonon és e-mailen megkeresett	Elérhető!	Adatlap kiküldve, de nem küldte vissza!	41
Levélben, telefonon és e-mailen megkeresett	Elérhető!	Adatlapot kitöltve visszaküldte!	22

Az önkéntes adatfelvételek esetében a 20% fölötti válaszadói hajlandóság a kutatások eredményére vonatkozóan elfogadottnak minősül. Jelen kutatás esetében ez az arány a cégek számát, mind az összes támogatás arányához viszonyítva 25% fölött van.

2. táblázat: A válaszadók aránya az alapsokasághoz képest

	Alap sokaság	Válaszadók
Cégek száma	85	22
Aránya	100,00%	25,88%
Megítélt támogatás összege	7 977 253 790 Ft	2 184 895 133 Ft
Aránya	100,00%	27,39%

Az értékelés

Az adatfelvétel során a visszajelzések beérkezése és a telefonos beszélgetések során kiderült, hogy az önkormányzatok és a civil szervezetek esetében, mivel az önkormányzati projekteknél nem különül el a projekt tevékenysége az önkormányzati tevékenységtől, így nem tudnak olyan adatot szolgáltatni, amely érdemben mérhetővé tenné a támogatott tevékenység gazdasági, versenyképesség javító eredményeit. Ezért a nyertesek között szereplő egy civil szervezetet (Magyar Olaj- és Gázipari Bányász Szakszervezet) és három önkormányzatot (Algyő, Szombathely, Újszentiván) kizártam az értékelési folyamatból. A célcsoport méretét tovább csökkentem, hogy a kutatás során kiderült, 4 projekt megdőlt, melyekre összesen 312.571.182 Ft támogatást hagytak jóvá. Ebből kifolyólag a kutatás tényleges célcsoportja 85 vállalat, melyeknek összesen 7.977.253.790 Ft támogatást ítélt meg.

A 85 vállalat közül a kutatás során 75 esetében találtam árbevétel adatokat 2004-2006 intervallumra és 70 esetében foglalkoztatotti adatokat 2005-2007 intervallumra. Mivel nem minden cég esetében van minden évre adat, ezért az adathiányból esetleg adóható torzulásokat úgy próbáltam kivédeni, hogy az egyes cégek esetében az adott intervallumra vonatkozó adatok átlagaival dolgoztam. Ezen adatokat feldolgozva a következő eredményekre jutottam.

3. táblázat: Az alapsokaság megoszlása átlagos árbevétel, foglalkoztatott létszám és elnyert támogatás összegének alapján

Árbevétel		Foglalkoztatottak		Elnyert támogatás	
<i>Intervallum</i>	<i>Arány</i>	<i>Intervallum</i>	<i>Arány</i>	<i>Intervallum</i>	<i>Arány</i>
< 10 MFt	24,00%	0 – 5 fő	24,29%	< 25 MFt	24,71%
10 MFt – 100 MFt	32,00%	6 – 20 fő	32,86%	25 MFt – 75 MFt	27,06%
100 MFt–250 MFt	22,67%	21 – 50 fő	18,57%	75 MFt – 150 MFt	30,59%
250 MFt <	21,33%	51 fő <	24,29%	250 MFt <	17,65%

4. táblázat: Az alapsokaság regionális megoszlása

<i>Régió</i>	<i>db</i>	<i>%</i>
Dél-Alföld	13	15,29%
Dél-Dunántúl	16	18,82%
Észak-Alföld	13	15,29%
Észak-Magyarország	22	25,88%
Közép-Magyarország	7	8,24%
Közép-Dunántúl	5	5,88%
Nyugat-Dunántúl	9	10,59%
	85	100,00%

A kutatási adatlapokból és a telefonos beszélgetésekből kiderült, hogy több esetben frissen alapított projektcégről, más esetekben azonban egy nagy (pl. építési) vállalatról van szó, ahol az árbevételnek csupán töredékét adja a projekt eredménye. Ez magyarázza a nulla árbevételű és alkalmazott nélküli, valamint a milliárdos árbevételű és több száz embert foglalkoztató cégek jelenlétét a célcsoportban. Az évek óta, tisztán turisztikai típusú bevételből „élő” cégek mind árbevétel, mind foglalkoztatotti létszám tekintetében jellemzően a középmezőnybe tartoznak, vagyis 50-250 millió közötti éves árbevétel és 5-30 fő közötti bejelentett alkalmazott.

A beérkezett és értékelhető válaszadások aránya az alapsokaság létszámához és megítélt támogatási összegéhez viszonyítva egyaránt 25% fölött van. A válaszadók eloszlása átlagos árbevétel és a foglalkoztatott létszám alapján a következő.

5. táblázat: A válaszadók megoszlása átlagos árbevétel, foglalkoztatott létszám és elnyert támogatás összegének alapján

Árbevétel		Foglalkoztatottak száma		Elnyert támogatás	
<i>Intervallum</i>	<i>Arány</i>	<i>Intervallum</i>	<i>Arány</i>	<i>Intervallum</i>	<i>Arány</i>
< 10 MFt	23%	0 – 5 fő	27%	< 25 MFt	36,36%
10 MFt – 100 MFt	31,82%	6 – 20 fő	40,91%	25 MFt – 75 MFt	13,64%
100 MFt – 250 MFt	13,64%	21 – 50 fő	0,00%	75 MFt – 150 MFt	22,73%
250 MFt <	31,82%	51 fő <	31,82%	250 MFt <	27,27%

6. táblázat: A válaszadók regionális megoszlása

<i>Régió</i>	<i>db</i>	<i>%</i>
Dél-Alföld	6	27,27%
Dél-Dunántúl	3	13,64%
Észak-Alföld	3	13,64%
Észak-Magyarország	5	22,73%
Közép-Magyarország	1	4,55%

Közép-Dunántúl	1	4,55%
Nyugat-Dunántúl	3	13,64%
	22	100,00%

Statisztikai relevancia

A válaszadók csoportja árbevétel és regionális eloszlás tekintetében nem különbözik jelentősen az alapsokaságtól, így e szempontok alapján nincs szükség az eredmények súlyozására, figyelembe véve az alapsokaság nagyságát és a válaszadók arányát. Ezért árbevétel és regionális eloszlás tekintetében **a válaszadók mintáján kapott eredmény statisztikailag releváns az alapsokaság tekintetében.** Foglalkoztatott létszám alapján azonban már jelentős eltérés mutatkozik. A válaszadók között nem található olyan cég, ahol a foglalkoztatott létszám 21 és 50 fő közé esett volna. Ez azt jelenti, hogy eleve nem lehetséges az eredmények súlyozása. Azonban a kutatás során feltett kérdések közül több leíró jellegű, illetve egy (az új létrehozott munkahelyek száma) kivételével alapvetően árbevétel függő, ezért ezen kérdésekre kapott válaszokból leszűrt eredmény az egész alapsokaságra releváns, **súlyozni csupán a támogatás összegével szükséges.**

Projekt előkészítés, pályázás

A 22 válaszadó közül 15 számolt be arról, hogy igénybe vette pályázatíró vagy tanácsadó cég szolgáltatásait. Vizsgálni szerettem volna a nem nyertes pályázatok között is a pályázatírókat igénybe vettek arányát, de sajnos erre a ROP IH nem biztosított semmilyen lehetőséget, ezért a kutatás csak a nyertes pályázók sokaságára vonatkozik. Vagyis a pályázók körülbelül kétharmada igénybe vett ilyen jellegű szolgáltatást. Érdekesnek ígérkezett annak vizsgálata, hogy szignifikánsabban magasabb támogatást nyertek-e pályázatíróval pályázó cégek. A vizsgálat azt mutatta, hogy az átlagos támogatási összeget (93 millió forintot) jóval meghaladó **150 millió fölötti támogatást elnyert projektek kidolgozásában az átlagos (kétharmados) arányban vettek részt pályázatírók, az átlagos körüli (75-150 millió forint) támogatást elnyert cégek esetében a mintában minden pályázó igénybe vett pályázatíró szolgáltatást,** az átlagnál alacsonyabb támogatási összeget elnyert projekteknek valamivel több mint fele vett igénybe pályázatíró szolgáltatást,. A pályázatíró szolgáltatást igénybe vevő válaszadók 40%-a csak fix összeggel, a pályázat megírását konkrét munkadíjjal honorálta,

míg további 54% a fix díjon felül sikerdíjat is adott a pályázatíróknak, míg elenyésző 6% csak sikerdíjat fizetett (fix díj nélkül).

Projektmegvalósítási nehézségek

A kérdőív következő kérdései arra próbáltak rávilágítani, hogy a nyertes a pályázati kiírásra beadott projektjét az **eredeti tervezett költségvetéssel és ütemezésben meg tudta-e valósítani?** A kutatás során kiderült, hogy a **pályázók 45%-ának ez nem sikerült.** Az okok alapvetően két részre bonthatók, az eredeti tervektől eltérő pályázók felének esetében az okok a támogatási szerződés megkötésének elhúzóására vagy a beadott eredeti támogatási összegnél kisebb támogatás megítélésére vezethetők vissza, a másik felének esetében „belső” problémák adódtak, mint pl. tervezési hibák, kivitelezési problémák. Több esetben is panaszolták a pályázók, hogy a projekt kezdésének elcsúszása miatt – az erős szezonálisról ismert Balaton parton – csak ősz közepére készültek el, ami egy teljes nyári szezon bevételeinek kiesésével járt. Számításuk szerint ez a kiesés nagyobb haszonelmaradást jelentett, mint a teljes támogatási összeg.

A válaszadó **nyertesek** nagy része, **több mint 80%-a támogatás teljes összegét le tudta hívni,** bár 15%-uknál előforduló költségtúllépés miatt magasabb lett a projektre fordított önrész, mivel a projekt tartalmi vállalásain, ezáltal a támogatási szerződés előírásain ekkor már nem igen lehet módosítani. A válaszadók 20%-ánál különböző okok miatt nem sikerült lehívni a teljes megítelt és leszerződött támogatási összeget, pl. a projektgazda számára utólag, az elszámoláskor derült ki egyes költségekről, hogy nem-elszámolható. Ez valószínűleg nagyrészt a projektmenedzser felkészületlenségére vezethető vissza.

A kutatás során felmértem, hogy a projektek megvalósítása során **a támogatás folyósítása időben megtörtént-e?** A válaszadók véleményének alapján a **projektek több mint egynegyedénél előfordult** - a pályázók véleménye szerint - **„mondvacsinált” hiánypótlásból fakadó késés.** A válaszadók háromnegyede nem jelzett ilyen problémát. A késések és a projektméret vagy cégméret között a kutatás nem mutatott ki szignifikáns összefüggést.

Érdekes eredményre vezetett a kérdőív **projekt adminisztratív költségarányára** rákérdező része. A válaszadók esetében ez a költségarány a projekt összköltségvetéséhez képest 0 és 10% között mozgott. A projektmérettel súlyozva az átlagos adminisztratív költség egy projekt esetében a **teljes projektméret 2,37%-a,** ami 30-50%-os támogatási intenzitást alapul véve a

támogatás 7,9% és 4,75% között mozog. Ez véleményem szerint az infrastrukturális beruházások körében a még elfogadható méret felső részébe tartozik.

Több pályázó az „egyéb” rubrikába az *APEH eljárását és szabályait bíráló megjegyzéseket* tett. Különösen fontos az áfa visszatérítés 2004-2005-ben érvényben volt, de mára már módosított szabályairól alkotott vélemény. Az egyik pályázónak 2005-ben a projekt első nyolc hónapja alatt még érvényben lévő *áfa-arányosítási szabály miatt közel 5 millió forintot kellett befizetnie az államnak*. Jelzése szerint a Legfelsőbb Bíróság elmarasztalta az államot egy próbaperben és a befizetett összegek kamatos visszafizetésre kötelezte. A precedens értékű ítélet mentén ő is perre készül.

A projektek eredményei

A ROP 1.2 pályázati kiírás indikátorai közül a bruttó és nettó hatások összehasonlítására a legjobban alkalmas *„a támogatás hatására hivatalosan létrejött munkahelyek száma”* illetve az abban tapasztalható esetleg eltérés. A kutatás során azonban sajnos az adatlapos felmérés is csak *„a hivatalos” adatokat* tartalmazta, és arra a kérdésre, hogy a létrejött munkahelyek közül hányan dolgoztak már korábban a cégnél megbízási vagy alvállalkozói jogviszonyban, esetleg kapcsolt (tulajdonosi összefonódásban lévő) vállalkozásnál vagy egyéb jogviszonyban (pl. fekete munkavállaló) *nem kaptam őszinte válaszokat*. Ez onnan tudható, hogy minden válaszadó nulla fő, korábban már foglalkoztatott munkavállalót jelölt be, azonban a személyes interjúk során kiderült, hogy a nem projektcéggként, frissen alakult pályázókat leszámítva bevett gyakorlat volt a felsorolt „megoldások” közül új munkahelyek létrehozása, mely azonban a kutatás szempontjából csak a munkavállalói jogviszony kifehéritésének minősül.

A projekt eredményei lehetnek egyes esetekben bizonyos *szinergikus hatások*. Az *átlagos körüli* (75-150 millió forint) *és az átlagost jóval meghaladó* (150 millió forint fölötti) *támogatást elnyert projektek 63%-ának*, míg az 75 millió forint támogatásnál kevesebb elnyert projektek 18%-ának esetében elmondható, hogy valamilyen típusú szinergikus hatás fellépett a beruházás következtében. Alapvetően útépités (aszfaltozás és közúti csomópont építése), közvilágítás, valamint közmű (ivóvízhálózat, gázhálózat, elektromos hálózat) építése és parkosítás fordult elő a projekteknél. A kivitelezés finanszírozója jellemzően a pályázó, de néhány esetben a helyi önkormányzat volt. Az eredmény magáért beszél. Bizonyos kritikus méretet el nem érő beruházás esetében sem az önkormányzat sem a pályázó nem motivált

plusz beruházások kivitelezésére, ami újból a regionális politika egyik alapelve a **koncentráció fontosságára** hívja fel a döntéshozók figyelmét!

A projekt talán legfontosabb eredménye egy pályázó számára, ha növeli **versenyképességét**. Az erre irányuló kérdésnél figyelembe kellett venni, hogy több projekt még frissen zárult vagy pár hónapon belül fog zárulni, így **a válaszadók 18%-ánál még nem mérhető** a versenyképesség változása. Ahol mérhető, ott a következő eredményekre jutottam: a támogatás összegével súlyozva az önbevalláson alapuló versenyképesség növekedési számokat. A nagyon alacsony (25 millió forint alatti) támogatást elnyerő pályázók esetében a versenyképesség teljes növekedése átlagosan 7%, melyből 2,7%-ot tekint az uniós támogatás eredményének. Az alacsony (25 -75 millió forint közötti) támogatást elnyerő pályázók esetében a versenyképesség teljes növekedése átlagosan 9%, melyből 2,1%-ot tekint az uniós támogatás eredményének. Az uniós támogatást megelőzve elsősorban külső, piaci tényezők változása és a saját marketing hatékonyságának növelése okozta a versenyképesség növekedését. Vagyis **az átlagosnál alacsonyabb támogatási összeget elnyerők esetében nem beszélhetünk jelentős versenyképesség növekedésről, melyen belül különösen elenyésző az uniós támogatás hatása**. Ez a támogatotti kör teszi ki az alapsokaság több mint felét. Az átlagos támogatás körüli (75 -150 millió forint közötti) összeget elnyerő pályázók esetében a versenyképesség teljes növekedése átlagosan valamivel kevesebb, mint 8,5%. Ebből a válaszadók 3,8%-ot tekintenek az uniós támogatás és 4,7%-ot tőkeemelés eredményének. Ezen kör esetében már érzékelhető a versenyképesség növekedése, melyből bár nem mondható jelentősnek az uniós támogatás hatása, de legalább meghaladja a 45%-ot. Az átlagost jelentősen meghaladó (150 millió forint fölötti) támogatást elnyerő pályázók esetében a versenyképesség teljes növekedése átlagosan 17,5%, melyből 10,8%-ot tekint az uniós támogatás, és 2-2% körüli mértékben külső, piaci tényezők változása, saját marketing hatékonyság növelés és tőkeemelés eredményének. Ez a csoport teszi ki a támogatott kör valamivel több, mint 17%-át. Elmondható tehát, hogy a koncentráció elvét betartva jelentős hatás érhető el az uniós támogatásokkal, azonban **a ROP 1.2 intézkedés keretében a támogatások szétaprózódása miatt, összességében az uniós támogatások szignifikánsan pozitív hatása csak a teljes támogatotti kör 17%-ában mérhető**.

A **projektek eredményeként megnövekedett vendégéjszakák számának mérése** csak azon projektek esetében lehetséges, ahol a projekt már 2007 elejétől kifejtette hatását, ezért a válaszadók közül **csupán hat esetében releváns** ennek mérése. Az adatlap hiányossága sajnos, hogy a vendégéjszakák növekedéséből nem kérdez rá, hogy abból mennyi tekinthető a projekt

eredményének és mennyi egyéb hatásoknak, például a kapacitás növekedésének, továbbá nem kérdez rá a kihasználtság változására sem. A vendégéjszakák számának növekedése 2007-ben 2006-hoz (illetve a projekt elindítását megelőző időszak évesített értékéhez) képest ***mind a hat projektgazda esetében jelentősen több a régiós növekedésnél.***³ Azonban ennek az uniós támogatásra vonatkozó összefüggésének mértéke jelen kutatás keretében nem adható meg.

Konklúzió

A kutatás eredményeként kapott adatok ismeretében összességében a ROP 1.2 intézkedés esetében elmondható, kizárólag a 150 millió forintnál nagyobb támogatás elnyert projektek esetében lehet az uniós támogatás hatásaként jelentős méretű hozzáadott értékről (szinergikus hatásról) vagy az adott nyertes vállalat versenyképességének növekedéséről beszélni. A kutatás eredményei az Európai Unió kohéziós politikájának egyik legfontosabb alapelve: a koncentráció fontosságára hívja fel újra a döntéshozók figyelmét!

Nagy Sándor Gyula
tudományos munkatárs,
Budapesti Corvinus Egyetem Világgazdasági Tanszék

A szerző cikkében megpróbál rávilágítani annak fontosságára, hogy az Európai Unióból érkező fejlesztési támogatások hasznosulása és a támogatási rendszer hatékonysága között jelentős különbség van. Ha nem tudjuk hatékonyan és hatásosan felhasználni az Unióból érkező pénzügyi eszközöket, akkor a cél: a kohézió, a konvergencia az Európai Unió régi tagállamainak fejlettségi szintjéhez, jólétéhez még nehezebben és lassabban érhető el.

Az uniós támogatások hatékonysága alapvetően a rendelkezésre álló pénz lekötésének, lehívásának arányából, illetve a lekötött, lehívott és esetleg visszafizetett összeg arányából állapítható meg (kvantitatív megközelítés). A támogatások felhasználásának hatékonyságánál bonyolultabb, jóval összetettebb megközelítést igényel a hatásosság fogalma. A felhasználás

---

³ A régiós növekedési adatokat a Jelentés a turizmus 2006. évi teljesítményéről, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 2007. kiadvány tartalmazza.

hatásosságát a projektszinten a támogatás hatására megtermelt hozzáadott értékkel, programszinten a GDP hozzáadott növekedéssel lehet kifejezni. A cikk alapvetően a ROP 1.2 „Turisztikai fogadóképesség javítása” pályázati kiírás nyertes projektjeinél végzett kutatás eredményein keresztül kívánja szemléltetni a projektszintű vagy mikro hatásosság fontosságára (kvalitatív megközelítés).

Sandor Gyula Nagy

academic co-worker

Faculty of World Economics, Corvinus University of Budapest

The author tries to highlight the importance the difference between the efficiency and effectiveness of using the EU-subsidies. If Hungary cannot use the financial means of the EU efficiently and effectively, than the goal: cohesion and convergence to the level of the old, developed countries of the EU will be much harder and slowly.

The efficiency of the EU-subsidies can be measured by the ratio of the amount of money obliged and the amount of money spent, and by the amount of money withdrawn by the Commission, which is actually lost (quantitative approach). The effectiveness of EU-subsidies needs a much more complicated and complex approach, than the efficiency. The effectiveness of usage on project level can be measured by the “added value” of the project, on program level by the added GDP growth or employment. The article is analysing basically the results of a survey made among the winner project of the application ROP 1.2 (Regional Operational Program 1.2) Improving the capacity for tourism (project level or micro effectiveness – qualitative approach).